

Az Országos Kredittanács álláspontja a magyarországi felsőoktatás-fejlesztési folyamat elmúlt három évről

(2009. április 2.)

A ciklusokra bontott, osztott képzési szerkezetet meghatározó, valamint a szakindítás eljárási rendjéről szóló 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet 2006. március 1.-jén lépett hatályba. Két évvel később - a rendeletben megfogalmazottak értelmében – az Oktatási és Kulturális Minisztérium felsőoktatási szakállamtitkára kezdeményezte a Magyar Rektori Konferenciánál az alapképzés szakjainak teljes körű felülvizsgálatát. A Nemzeti Bologna Bizottság 2008. február 21-ei ülésén elfogadta a felülvizsgálat szempontrendszerét és tervét, amely a szakstruktúra-felülvizsgálatnál átfogóbb értékelést célt meg. Ennek alapján az MRK bizottságai - elsősorban a képző intézmények, tanszékek, szakmák szempontjait követve -elkészítették az alapképzés felfutó bevezetésének elemzését.

Az Országos Kredittanács üdvözli a *Bologna jelentés - 2008* c. dokumentumot, amely a felsőoktatásban folyó új rendszerű képzés tapasztalatainak áttekintésével alkalmat teremt a magyar felsőoktatás szereplői és partnerei számára, hogy véleményüket megfogalmazzák, jobbító javaslatokat, észrevételeiket megtegyék. Az OKT mint a felsőoktatásért felelős miniszter egyik tanácsadó testülete – felelősségét átérezve – az alábbiakban fejti ki véleményét, javaslatait, amelyekkel - sajátos feladatainak megfelelően – hozzájárulni szándékozik a folyamat értékeléséhez és a korrekciókhoz.

I. Összefoglaló

Az OKT három átfogó szempontból elemezte az elmúlt időszak felsőoktatási változásait. Ezek közül az első a felsőoktatási (ciklikus) képzési folyamat megteremtődése, a második a bolognai típusú képzés tartalmi-formai jellegének realizálása, a harmadik pedig az új képzés oktatás- és tanulásszervezési változásai. A magyar felsőoktatás mindhárom területen jelentős lépéseket tett egy korszerű, az európai felsőoktatási térségbe illeszkedő, hatékony felsőoktatás megteremtése felé. Kétségtelen ugyanakkor az is, hogy alakulóban lévő felsőoktatásunk még számos ponton komoly fejlesztést kíván. Elemzésünk az érzékelhető hiányosságokra és az ezek kapcsán megfogalmazható tennivalókra koncentrálna.

1. A ciklusos képzési szerkezetben kialakított képzések illeszkedése nem megfelelő, ez gátolja a ciklusos szerkezet előnyös tulajdonságainak érvényre jutását.
 - Az Országos Kredittanács vizsgálatokat kezdeményez a szakmai testületeknél az illeszkedések, kreditbeszámítások körében, és irányelveket dolgoz ki a kívánatos szabályok és jó gyakorlat kialakítására. Az OKT szerint együtt szükséges kezelni az illeszkedések és beszámítások szempontjait a képzési programok létesítésének és indításának követelményrendszerével,

továbbá az egyes tervezési szintek és tervezési, nyilvántartási eszközök összhangját biztosító szabályokkal. Elő kell készíteni továbbá a szakképzésre kialakított európai kreditrendszer (ECVET) és a felsőoktatási kreditrendszer (ECTS) közötti együttműködést is.

2. A bolognai folyamat magyarországi implementációja során a felsőoktatás képesítési keretrendszere és annak elemei rendszer-építő összefüggések nélkül, hiányos szerkezetben, inkoherens módon épültek ki. Tekintettel arra, hogy közeleg a hazai kimeneteknek a felsőoktatás európai keretrendszerével való megfeleltetésre a felsőoktatásért felelős miniszterek által vállalt határidő, az országos képesítési kimeneteket és a szakos kimeneti követelményeket, továbbá a KKK-k szabályozását egyaránt korrigálni szükséges.

- Az OKT a közeljövőben javaslatot dolgoz ki arra, hogy a létrejött képzési szerkezet szabályozását milyen folyamat mentén és módszertannal lenne érdemes felülvizsgálni. Egyben szempontrendszert alakít ki a KKK és a szakindítási kérelem összhangjának megállapítására a kimenet alapú szabályozás elvei mentén.

3. A ciklusos szerkezetben kidolgozott képzési programok fejlesztése során megmaradt a magyar felsőoktatás extenzív jellegű oktatásszervezési hagyománya, amelyben az intézmények nem építenek kellő mértékben az önálló hallgatói tanulmányi munkára sem. Ez a helyzet veszélyezteti a bachelor és master fokozatok színvonalát.

- Az OKT javaslatot készít a képzések szervezésével kapcsolatos szabályozás korlátozó, az új módszerek, megközelítések megjelenését gátló elemeinek módosítására és ajánlásokat állít össze a tanulás központú képzés megjelenése, a módszertani megújulás érdekében. Ennek keretében a bevezetés óta eltelt idő tapasztalatai alapján felülvizsgálja a kreditrendszerre vonatkozó törvényi és rendeleti szabályozást, és javaslatot tesz a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. sz. törvény, a 289/2005. (XII. 29.), a 79/2006. (IV. 5.) kormányrendeletek, a 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet OKT illetékességébe tartozó részeinek módosítására, szem előtt tartva az intenzív tanulás megjelenésének elősegítését.

II. Részletes kifejtés

Nemcsak az OKT tagjai, hanem valószínűleg a felsőoktatásban résztvevő minden szereplő számára világos, hogy elkerülhetetlen az utóbbi 3-5 év felsőoktatási fejlesztéseinek, változásainak áttekintése, értékelése. Ennek alapján nyilvánvalóan korrekciókra, szabályozási kiegészítésekre van szükség, illetve meghatározandók a továbblépés, a fejlesztés irányai is. Rögtön a kezdetkor le kell azonban szögezni, hogy a megjegyzések, kritikák nem kizárólag a „bolognai folyamatra” vonatkoznak, sőt törekedni kell arra, hogy az *Európai felsőoktatási térség* kialakítására irányuló fejlesztéseket, terveket világosan különválasszuk a magyar

felsőoktatás-irányítás szereplőinek ettől többé-kevésbé független fejlesztési elképzeléseitől, az ezek alapján keletkezett törvényi és rendeleti szabályozástól. Ezért az OKT saját szakmai szempontjai alapján az MRK jelentésének megközelítésétől eltérő módon szeretné felhívni a figyelmet néhány olyan kérdéskörre, amely sok, a jelentésben is nevesített probléma, anomália háttérben meghúzódó ellentmondást, kidolgozatlanságot, pontatlanságot tartalmaz.

1. A „bolognai”, ciklusos képzés kialakítása, az alap és mesterképzési szakok illeszkedése

a) Policy háttér:

A ciklusos képzési szerkezetre való áttérés értelmét eredetileg az adta, hogy ily módon a felsőoktatásban is megjelenik a korábbinál több kimenet a munkaerőpiacra, továbbá az egyes kimenetek után az újabb ciklusokba való belépésnél új választási (pályamódosítás, korrekciós, korábbi érdeklődési irányt kiegészítő, specializáló stb.) lehetőségek állnak elő a tanuló egyén számára, aminek révén összességében rugalmasabbá válik az életpályájára való felkészülés. (Ebben természetesen benne rejlik a túlképzés elkerülésének lehetősége is.) A ciklusos szerkezet olajozott és a kellő és szükséges lehetőségeket biztosító működésének kulcseleme a ciklusok illeszkedése, a ciklusok közötti átjárás lineáris voltán túl a minél rugalmasabb „iránymódosítás” biztosítása. A korábbi ciklusban elvégzett tanulmányok átvitelét és beszámítását a következő ciklusba a kreditrendszer hivatott biztosítani.

b) Diagnózis:

A bolognai folyamat célkitűzéseinek hazai megvalósítása során, a képzési ciklusok kialakítása egymástól elválva ment végbe. A szabályozás is eltérő módon kezeli az alap- és mesterciklus szakjainak létesítését és indítását. Az első időszakban minden figyelem az alapképzésekre irányult, minden szakmai, intézményi, és egyéni oktatói érdek az alapképzésben igyekezett teljes körűen érvényesülni. A mester ciklus csak mint hipotetikus keret szerepelt a horizont legalján. Az alapszakok ennek következtében nélkülözik az utánuk következő mester ciklusra való hivatkozásokat, kapcsolódási lehetőségeket, és önmagában álló, elszigetelt programokként funkcionálnak. A mesterszakoknak kevés módjuk volt érdemben ráépülni a zárt alapszakokra. Az alapfokozat bemeneti feltételként való kezelésmódja elsősorban a lineáris továbblépést támogatja („teljes kreditelismerés”), a szakterületen belüli elmozdulás elé már akadályokat állít („feltételekkel elfogadott kreditek”) és a szakterületek közötti váltást pedig szinte ellehetetleníti. Nem kellően tisztázott a kreditelismerés tartalma, az intézmények az akkreditált alapszakokat nem tekintik megfelelő alapnak a mesterképzéshez. Egyes mesterszakok alapciklusú kreditek megszerzését írják elő a mesterképzéssel párhuzamosan, míg mások ilyeneket elismernek mester szintű teljesítésnek.

A felsőfokú szakképzés és az alapciklus viszonya sem tisztázott kellő mértékben, különös tekintettel arra, hogy az FSZ-ben végzetek többsége folytatja tanulmányait a felsőoktatásban.

A szakirányú továbbképzés korábban kialakult rendje a mester képzések megjelenésével válságát éli: témái, irányai mesterszakokban jelennek meg, így a továbbképzés jelenlegi formájának értelme megkérdőjeleződik. A képzés iránt drámai mértékben lecsökkent az érdeklődés. Ugyanakkor nem alakult ki a különböző típusú és jellemzőjű továbbképzések kínálata, sem ezek kezelésének szabályai, miközben egyértelmű, hogy a ciklusos képzési szerkezetben a korábbinál többféle, szintenként illeszkedő, változatos célú és tematikájú továbbképzési rendszerre lenne szükség.

A különböző ciklusokban és képzési formákban végzett tanulmányok, teljesített követelmények, megszerzett kreditek más ciklusokban, képzésekben történő kezelésével kapcsolatban máris számos, korábban nem jellemző helyzet jelentkezett, a különböző szinteken szerzett kreditek más szinten történő beszámítási lehetőségének kérdésétől a megszerzett kreditek reprezentálta kompetenciák elévülésével kapcsolatos felvetéseken át az egyszer megszerzett tudás és kredit többszöri beszámíthatóságáig, amelyekre jelenleg nincs megalapozott, kidolgozott válasz.

c) A szükséges változtatások:

A megjelent problémák világossá tették, hogy a mester szakok felfutásával nem csak az alapképzések, hanem mindkét ciklus tapasztalatait átfogóan kell kezelni és értékelni. Elő kell segíteni az ésszerű, szakmailag elfogadható keretek közötti minél rugalmasabb illeszkedések kialakulását. A korábban megszerzett kompetenciák és kreditek beszámítására új, egyeztetett gyakorlatot kell kialakítani, amely nem hátrányos a tanulni vágyók számára, de nem kíván szükségtelen mértékű szakmai kompromisszumokat sem.

Meg kell említeni a ciklusos szerkezeten kívül maradt ún. osztatlan képzéseket is (általános orvos, fogorvos, gyógyszerész, állatorvos, építész, jogász, teológus-lelkész), amelyek léte felhívja a figyelmet arra, hogy vannak olyan képzési területek, amelyek egységes, osztatlan formában tudják a hallgatókat képezni. Nem egyértelmű ugyanakkor, hogy mi a szakmai kritériuma és indoklása annak, hogy egy képzés miért többciklusú vagy osztatlan, illetve az ezek közötti átmenet hogyan valósulhat meg (van-e egyáltalán átmenet).

d) Az OKT hozzájárulása:

Az Országos Kredittanács vizsgálatokat kezdeményez az illeszkedések, beszámítások körében, és ajánlásokat dolgoz ki a felsőoktatás-irányítás, a szakmai testületek és az intézmények számára a kívánatos elvek, szabályok és jó gyakorlat kialakítása érdekében. Mivel e kérdések szorosan összefüggenek a szakok létesítésének és a képzési programok indításának szabályaival, feltételeivel és folyamatával, az OKT együtt kezeli az illeszkedések és beszámítások vizsgálatát a létesítés és indítás követelményrendszerével, és szempontrendszert állít fel a tantervi kreditallokáció véleményezésére is. Egyben megkezdte a szakképzésre kialakított európai kreditrendszer (ECVET) és a felsőoktatási kreditrendszer (ECTS) közötti együttműködés biztosításához szükséges elemző munkát.

2. A képzés cél-rendszere és szabályozása - képzési és kimeneti követelmények

a) Policy háttér:

A bolognai folyamatnak a képzési szerkezetátalakítás mellett a másik legnagyobb hatású innovációja a felsőoktatás képzési tevékenységének tanuló- és tanulás-orientált szemlélettel történő megvalósítására való áttérés a korábbi tanár- vagy tanítás-orientált hagyományból. Ennek a váltásnak a támogatására több beavatkozási szinten több eszköz is kialakult. Közéjük tartozik a képzések kimenetek felől történő szabályozása rendszerszinten (képesítési keretrendszer), szakterületi szinten (diszciplináris kimeneti követelmények) és program szinten (szakos kimeneti követelmények); a tanulási eredmények alkalmazása a képzésszabályozás, a programfejlesztés és az oktatás-értékelés szintjén egyaránt; a kreditrendszer akkumulációs funkciójának alkalmazása; a máskor, máshol és máshogy megszerzett kompetenciák elismerésével kapcsolatos eljárások gyakorlatba ültetése. Mindez az egész életen át és az élet minden területére kiterjedő tanulás szemléleti keretébe ágyazva ad új küldetést az európai felsőoktatásnak.

b) Diagnózis:

A bolognai folyamat magyarországi implementációja során a felsőoktatás képesítési keretrendszere hiányos szerkezetben, inkoherens módon épült ki. Mai napig nem készült el a doktori képzés, illetve a felsőfokú szakképzések országos kimeneti követelményeinek definiálása. A szakos kimeneti követelmények mellett egy dokumentumon belül (KKK), de egymásra nem reflektálva kerültek meghatározásra tartalmi és folyamat követelmények is. Mindez számos ellentmondás és probléma forrásává vált.

A minőségkontroll, az akkreditáció (országos és intézményi szinten egyaránt) kizárólag az igen szűk spektrumban megfogalmazott bemeneti követelményekre épít. Bár formálisan több kritérium is megadásra került, az új rendszer kiépítése, a tényleges kontroll majdnem kizárólag az oktatást végzők szakmai tudományos háttérére kérdez, és teljes mértékben elfeledkezik az adott képzési szintnek megfelelő felsőoktatás-pedagógiai elvárások megfogalmazásáról.

A KKK kidolgozására és alkalmazására nincsenek kiképzett, felkészült szakemberek, ahogy az ezek értékelésére felhatalmazott MAB szakértők és tagok sem kaptak felkészítést a kimenet szabályozó képzési rendszer értékelésére. Ugyanez a helyzet az intézményi programfejlesztők, oktatók esetében is. Mára több alapos elemzés is rámutatott arra, hogy a szakos kimeneti követelmények megfogalmazásukban komoly hiányosságokkal rendelkeznek.

A különböző szintű jogszabályok harmonizációja sem sikerült teljes körűen. A felsőoktatási törvény igen magas tanóra-minimum megtartását írja elő, továbbá meghatározza a ciklusok kreditértékeit, a szakok KKK-i pedig tartalmi és folyamatszabályozó csoportosításokat alkalmaznak viszonylag szűk kredithatárokkal. Mindez együtt komoly korlátokat szab a programtervezők számára, elnyomja az innovatív kezdeményezéseket, a programvariánsokat, és a

hagyományos, extenzív mederben tartja az új szerkezetbe átalakított felsőoktatási programokat.

A szaklétesítési és programindítási eljárások szabályozásában is hiátusok tapasztalhatók. Nem történt meg annak előzetes meghatározása, hogy az eltérő szintek (a képesítési követelmények, a szakindítási tervek és a tantervek) milyen absztrakciós szinten, milyen részletezettséggel, milyen fogalmakkal határozódjanak meg.

c) A szükséges változtatások:

A harmónia- és kompetencia-zavarokból, a szabályozási és felkészültségbeli hiányokból alakult ki az az összevisszaság, amely ma a szakok létesítése valamint a programok fejlesztése és indítása körül tapasztalható. Egyre kevesebben vitatják, az OKT szemszögéből pedig határozottan szükségesnek látszik, hogy a felsőoktatás képesítési keretrendszerének hiányosságai megszűnjenek, valamint a KKK-k átdolgozásra kerüljenek.

Szükséges az országos szintű kimeneti követelmények (szerkezeti és tartalmi) felülvizsgálata, a hiányzó szakterületi szint kimeneti követelményeinek pótlása, valamint a szakos szint követelményeinek revíziója.

Újra kell gondolni a KKK szerkezetét, és lehetőség szerint oldani kell azokat a szabályozási elemeket, amelyek túl szűk korlátok közé szorítják a szakos programfejlesztést. Ennek a folyamatnak részét kell képezze a MAB akkreditációs követelményeinek felülvizsgálata is, hogy azok a kimenet felőli szabályozás logikájához illeszkedő értékeléseket tegyenek lehetővé. Erre vonatkozóan korábban már történtek jól hasznosítható elemzések.

d) Az OKT hozzájárulása:

Az OKT a közeljövőben javaslatot dolgoz ki arra, hogy a létrejött képzési szerkezet szabályozását milyen folyamat mentén és módszertannal lenne érdemes felülvizsgálni. Ebben a fentieken túl tekintettel lesz az OKKR szempontjaira, a rugalmasság és elismerés szempontjaira, valamint a programfejlesztés metodikai szempontjaira is. A javaslatban kitér a képzésszabályozási és programtervezési szintek (képesítési követelmények, a szakindítási tervek és a programok) közötti összefüggésekre és kapcsolatokra, a kívánatos absztrakciós szintre, a részletezettségre, a kimenet felőli megközelítés által megkívánt és alkalmazandó fogalmakra. Az OKT megfogalmazza javaslatait egy új általános KKK struktúrára, és szempontrendszert alakít ki a KKK és a szakindítási kérelem összhangjának megállapítására a kimenet alapú szabályozás elvei mentén.

3. A képzés folyamata - az oktatás- és tanulásszervezés új módszerei

a) Policy háttér:

Az eltömegesedett felsőoktatásban, az új ciklusos szerkezet keretei között, az egész életen át tartó tanulás szemléletmódjában és az *Európai felsőoktatási térség* kialakítása során a képzéstől elvárt egyik eredmény, az *employability* (azaz az alkalmazhatóság, a „helytállási potenciál”) elérése érdekében egyre nehezebb a hagyományos módszerekkel eredményesen képezni. A képzésekkel összefüggésben végbemenő változások nem csak a képzési szerkezet átalakítását, a résztvevő országok felsőoktatási képzései közötti konvergenciát elősegítő eszközök fejlesztését jelenti, de mindezek maguk után vonják a képzések kialakítása, az oktatásszervezési eljárások és a tanulástámogató technikák és megoldások új módszereinek kifejlesztését és bevezetését. Azaz a tanuló vagy tanulás orientált megközelítést.

Az egyik nagy újdonság a kimenet felőli képzésszabályozás elveinek és technikáinak beépülése az oktatási folyamat minden szintjére, a képzési program megtervezésének, a modulok felépítésének technikáitól egészen a tanár-diák viszony szervezéséig: a tanórák tervezésében, az egyes foglalkozások kezelésében, az értékelésben is megjelenik a *learning outcomes* (tanulási eredmények) alkalmazása.

A méltányossági szempontok előtérbe kerülése az expanzió átesett felsőoktatás számára rendkívül különböző felkészültségű elsőéves hallgatók megjelenését eredményezi. Ez a heterogenitás egyrészt a felsőoktatás – különösképpen az alapképzés – újszerű felfogását, és újfajta tanulástámogató eljárások kidolgozását és alkalmazását igényli. Olyan támogató, fejlesztő programok jelennek meg, amelyek képessé teszik a hallgatókat felkészültebb társaik utolérésére és a reguláris képzési folyamatba való sikeres bekapcsolódásra.

Az egyéni tanulástervezés elvének előtérbe kerülése a felkészültebbek, a tehetségesek számára is szükségessé teszi különböző támogató szolgáltatások kialakítását, amelyek révén hathatós segítséget kapnak életpályájuk tudatos tervezésére, a megvalósításhoz szükséges legjobb tanulmányi útvonal megtervezésére, annak sikeres bejárásához szükséges további skillek (azaz a munkaerőpiacra kilépő végzettek sikeres munkába állásához a munkáltatóktól elvárt [elsősorban az ún. átvihető] képességek) megszerzésére, továbbá az egyénben rejlő tehetség megmutatására és megfelelő fejlesztésére.

Mindezek új megközelítésmódot, új technikákat igényelnek oktatóktól, intézményvezetőktől és szakapparátustól egyaránt – nem utolsósorban erre felkészült szakemberek támogatásával és közreműködésével.

b) Diagnózis:

A bolognai folyamat magyarországi megvalósítása során elkerülte a felsőoktatás figyelmét a tanulás-orientált megközelítés, és így – kevés kivételtől eltekintve - elmaradt az oktatásszervezési, tanítási módszerek megújítása, a hallgatói tanácsadás fejlesztése.

A képzési programok kidolgozása során a tantervek kialakításában nem kapott szerepet a kimenet vezérelt szemlélet, a tantárgyi programok, tematikák, értékelési eljárások során - néhány elszigetelt esettől eltekintve – nem jelent meg a tanulási eredmények alkalmazása, sőt jószerével maga a módszer sem vált ismertté.

A ciklusos szerkezetben kidolgozott képzési programok fejlesztése során – részben a KKK e tekintetben is erőteljesen korlátozó jellegéből fakadóan – megmaradt az extenzív oktatásszervezés, és sem elvárásaikban, sem a megvalósítás során az intézmények nem építenek az önálló hallgatói tanulmányi munkára, sőt a korábbiakhoz képest fokozódott a passzív hallgatói hozzáállást kiváltó előadások aránya. A tantervek kidolgozása nem az adott képzési szint oktatási elvárásai, hanem szakmai –tudományos szempontból, illetve az adott intézmény szakembergárdájának elvárásai felől történt meg. Emiatt a képzési folyamat fragmentált, igen magas a heti tanóraszám és sok szakon teljesíthetetlenül sok a párhuzamos tantárgy. Ez a helyzet veszélyezteti a bachelor és master fokozatok színvonalát.

További járulékos, ám komoly következményekkel járó hatás, hogy a ciklusos szerkezetre való áttérés ellenére sem tud a legtöbb hazai intézmény a nemzetközi képzési világhoz kapcsolódni programjaik e jellemzői miatt. Közös képzések kialakításához inkompatibilis ez a tantervi szervezőmód, az itt tanulni tervező külföldi diákok számára érthetetlen ez a gyakorlat és elrettentő az egy szemeszter során teljesítendő tantárgyak száma; a külföldi részképzésben részt vevő hazai hallgatók pedig nem tudják maradéktalanul beszámíttatni megszerzett kreditjeiket a helyettesítő és helyettesített tantárgyak kreditértékei közötti nagymértékű eltérés miatt, és így hátrányt szenvednek.

Magyarországon megjelenésének kezdetétől nem tudnak mit kezdeni az *employability* koncepciójával. A zavart ékesen szemlélteti a felsőoktatási képzési jegyzék, amelyben hol a szakképzettség alapján, hol a diszciplináris irány alapján elnevezett alapképzési és mester programok sorakoznak. A KKK belső előírásai, valamint az oktatás és képzésszervezés fent leírt jellemzői erősen korlátozzák az *employability* biztosításához szükséges készségek kialakulását.

A képzési programok felépítésének és az oktatásszervezés jelenleg tapasztalható megoldásainak részbeni következménye az is, hogy a hallgatók egyre jelentősebb arányban nem teljesítik a tanulmányi követelményeket a megadott képzési időszak alatt.

Miközben az utóbbi években divatos hívószóvá vált a tehetségfejlesztés, ennek szinte egyetlen formájaként a szakkollégiumok működtetését gyakorolják az intézmények, és a tanulástámogatás és egyéni tanácsadás, konzultáció hiánya miatt a tehetségfejlesztés egyéni formái, lehetőségei korlátozottan érvényesülnek.

c) A szükséges változtatások:

Mind az oktatásirányítás, mind a háttértestületek, mind pedig az intézmények szintjén szükséges annak felismerése és belátása, hogy a magyar felsőoktatás, minden értékes hagyományának megtartásával sem tudja elkerülni új oktatási módszerek, szemléletmód és technikák kialakítását.

Az *employability* megkövetelte „skill”-ek biztosítása is olyan új módszerek kialakítását igényli, amelyek a korábbinál jóval intenzívebben építenek a hallgatói

tanulmányi munkára, mind a tanóra keretei között, mind az önálló tanulásban. Ez az oktatásszervezés szintjén a kevesebb számú, nagyobb tanóraszámú és nagyobb tömbökbe szervezett tantárgystruktúrában jelentkezik, az oktatási módszerek terén pedig a hallgatókat nagyobb aktivitásra készítő formák megjelenését eredményezi. Azaz szükséges az intenzív(ebb) oktatást biztosító programszervezési módok bevezetése, a támogató, fejlesztő attitűd kialakítása és a tanulás/tanuló orientált szemléletmód vállalása, az ezzel járó módszerbeli megújulással együtt.

Ennek érdekében a jelenlegi, az oktatásszervezés világába túl mélyen lehatoló szabályozási korlátokat oldani szükséges, az oktatókat, az intézményi menedzsmentet fel kell készíteni az új szemléletmód befogadására és az ezzel járó gyakorlati következmények vállalására. Meg kell keresni azokat a technikákat, eljárásokat, amelyek sikeresen közvetíthetők és vihetők be az intézményekbe az innovációkat, és arra ösztönözhetik az oktatókat, hogy konstruktív megoldásokat keressenek és próbáljanak ki az oktatásban, a hallgatók személyes tehetségének kibontakoztatásában.

Elkerülhetetlen az intenzív(ebb) oktatást biztosító programszervezési módok bevezetése, a támogató, fejlesztő attitűd kialakítása és a tanulás/tanuló orientált szemléletmód vállalása, az ezzel járó módszerbeli megújulással együtt. Ennek érdekében a jelenlegi, az oktatásszervezés világába túl mélyen lehatoló szabályozási korlátokat fel kell oldani, az oktatókat, az intézményi menedzsmentet fel kell készíteni az új szemléletmód befogadására és az ezzel járó gyakorlati következmények vállalására. Meg kell keresni azokat a technikákat, eljárásokat, amelyek sikeresen közvetíthetők és vihetők be az intézményekbe az új szemlélet nyomán Európa-szerte kialakuló és gyakorlattá váló innovációkat.

Annak a tisztázó vitának a végig vitelére is szükség lenne, amely világossá teszi a szakképzettségre irányuló, illetve a diszciplináris képzések között fennálló – megközelítésbeli – különbségeket és ezeknek a képzési programokra, oktatási módszerekre ható következményeit. Ennek nyomán döntendő el, hogy megfelelően differenciált eljárásokra, ilyen eljárásokat biztosító szabályozásra van szükség, vagy – éppen eltérő végeredménnyel – a diszciplináris képzéseket is valós szakképzettségekre kell kifuttatni, ennek további fejlesztési és szabályozási konzekvenciáival.

Elkerülhetetlen, hogy a tényleges folyamatokat is kontrollálni tudó, az oktatásirányításban és oktatásszervezésben is folyamatosan aktív szerepet kapó, valóságos minőségbiztosítási rendszer épüljön ki.

d) Az OKT hozzájárulása:

Az OKT javaslatot készít a Magyar Rektori Konferencia és a felsőoktatás-irányítás számára a képzések szervezésével kapcsolatos szabályozás korlátozó, az új módszerek, megközelítések megjelenését gátló elemeinek módosítására. Emellett – nemzetközi tapasztalatok elemzésével – ajánlásokat állít össze az intézmények számára a tanulás és tanuló központú képzés szervezésével, az oktatási folyamat elemeivel kapcsolatos módszertani megújulás érdekében. Ebben országos szintű kritériumokat is javasol a képzési rendszer olyan fejlesztése érdekében, amelyek megelőzik a képzés fragmentálódását, és segítik az intenzív tanulás megjelenését. Emellett lehetőségei keretei között szorgalmazza olyan

implementációs programok indítását, amelyek az intézményi menedzsment mellett az oktatókat és az oktatást támogató személyzetet készítik fel az új szemléletmód vállalására, új módszerek kidolgozására és alkalmazására.

III. Összegzés

Az Országos Kredittanács – az MRK *Bologna jelentés – 2008* kapcsán – úgy látja, hogy nem kerülhető el és nem halogatható tovább azoknak a rendszer-elemeknek a korrekciója, illetve továbbfejlesztése, amelyek nagymértékben felelősek azért, hogy korszerű és eredményes, színvonalas képzéseket nyújt majd a magyar felsőoktatás, vagy a hagyományoknak a megváltozott környezetben élő valós vagy vélt értékeihez való ragaszkodás következtében leszakad a térség felsőoktatási rendszereitől. Nem hagyhatjuk ugyanis figyelmen kívül azokat a nagyléptékű átalakításokat és fejlesztéseket, amelyeket a környező országok hajtanak végre annak érdekében, hogy felsőoktatásuk európai szintéren versenyképpessé váljon. Az OKT óv attól, hogy a képzési rendszer egészét átalakító jogszabály-módosítások történjenek, elkerülhetetlennek látja azonban a képzések fejlesztésére, indítására, az oktatás szervezésére irányuló, az autonóm intézmények életébe túlzott mélységben lenyúló korlátozások oldását annak érdekében, hogy lehetővé váljon e téren is az intézményi innováció beindulása. Szükségesnek véli az OKT továbbá olyan programok indítását, amelyek hazai és nemzetközi példák, jó esetek összegyűjtésével és elemzésével, megfelelő tudásháttér felépítésével és az intézmények és oktatók számára való elvitelével igyekszik ösztönözni az egyéni és szervezett megújulást. Mindezekre vonatkozóan részletes javaslatokat dolgoz ki és egyaránt szorgalmazza a magyar felsőoktatás színvonalának növelésére irányuló kormányzati és intézményi szintű kezdeményezéseket.

Az Országos Kredittanács ezt az elemzést olyan munkaanyagnak tekinti, amelyet folytatni és folyamatosan bővíteni szeretne. Az info@kreditiroda.hu címen ezért örömmel vesszünk hozzászólásokat, véleményeket, kiegészítéseket.

Bókay Antal
az OKT elnöke